

Διαμορφωτική Αξιολόγηση των Δεικτών Επιτυχίας και Επάρκειας στη Δημοτική και Μέση Εκπαίδευση (Ιούλιος 2017)

1. Ταυτότητα της έρευνας

Η παρούσα αξιολόγηση αποτελεί συνέχεια προηγούμενης αξιολόγησης, που πραγματοποιήθηκε τη σχολική χρονιά 2015 – 2016 για συλλογή ανατροφοδοτικών σχολίων από τους εκπαιδευτικούς, διευθυντές και επιθεωρητές/πρώτους λειτουργούς Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης σε σχέση με τους *Δείκτες Επιτυχίας/Επάρκειας*.

Κατά τη σχολική χρονιά 2016-2017, η αξιολόγηση επικεντρώθηκε σε τρεις βασικούς άξονες: (α) στη διερεύνηση των απόψεων των εμπλεκόμενων για την προστιθέμενη αξία των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας*, (β) στην αποτίμηση του βαθμού ικανοποίησης των εμπλεκόμενων από την εφαρμογή των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας* και (γ) στην καταγραφή καλών πρακτικών, που αναφέρουν οι συμμετέχοντες σε σχέση με την εφαρμογή των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας* κατά τη διδακτική διαδικασία.

2. Μεθοδολογία

Για την επίτευξη του σκοπού της αξιολόγησης, συλλέχθηκαν δεδομένα από τρεις ομάδες συμμετεχόντων: εκπαιδευτικούς, διευθυντές και επιθεωρητές/πρώτους λειτουργούς Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης (Γυμνασίων). Τα δεδομένα προέκυψαν μέσα από ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο, που απευθύνθηκε σε κάθε ομάδα συμμετεχόντων και περιλάμβανε ερωτήσεις τόσο κλειστού όσο και ανοικτού τύπου.

Τα ερωτήματα κλειστού τύπου ζητούσαν από τους συμμετέχοντες να εκφράσουν τον βαθμό συμφωνίας τους σε πενταβάθμια διατακτική κλίμακα από το 1 (καθόλου) μέχρι το 5 (πάρα πολύ) σε μια σειρά από δηλώσεις αναφορικά με τις ακόλουθες παραμέτρους της καινοτομίας των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας*: (α) την έμφαση που δίνουν οι *Δείκτες Επιτυχίας/Επάρκειας* σε συγκεκριμένες πτυχές που αφορούν στη μάθηση, (β) τον βαθμό στον οποίο ικανοποιούν συγκεκριμένα κριτήρια ποιότητας, (γ) τον βαθμό στον οποίο αξιοποιούνται στο διδακτικό έργο, (δ) την υποστήριξη που παρέχεται για την εφαρμογή τους από διάφορους φορείς και (ε) τον βαθμό αξιοποίησης συγκεκριμένων κοινοτήτων μάθησης για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε σχέση με την εφαρμογή τους.

Τα ερωτήματα ανοικτού τύπου είχαν ως στόχο να συλλέξουν πληροφόρηση από τους συμμετέχοντες για τις ακόλουθες πτυχές της καινοτομίας των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας*: (α) την προστιθέμενη αξία των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας*, (β) τους τρόπους αξιοποίησης των *Δεικτών* και προώθησης της εφαρμογής τους, (γ) παραδείγματα επιτυχούς πρακτικής εφαρμογής τους, (δ) τα προβλήματα που προκύπτουν κατά την εφαρμογή τους και (ε) τις ανάγκες για πρόσθετη υποστήριξη.

Η αξιολόγηση απευθύνθηκε σε όλους τους εκπαιδευτικούς, τους διευθυντές, καθώς και τους πρώτους λειτουργούς εκπαίδευσης/επιθεωρητές της Δημοτικής και της Μέσης Εκπαίδευσης (Γυμνασίων). Ανταποκρίθηκαν συνολικά 551 εκπαιδευτικοί (495 από τη Μέση και 56 από τη Δημοτική Εκπαίδευση), 55 διευθυντές (29 από τη Μέση και 26 από τη Δημοτική Εκπαίδευση) και 15 πρώτοι λειτουργοί εκπαίδευσης/επιθεωρητές (5 από τη Μέση και 10 από τη Δημοτική Εκπαίδευση).

3. Αποτελέσματα

Η επεξεργασία των δεδομένων από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στα ερωτηματολόγια παρείχε χρήσιμη πληροφόρηση για τους τρεις άξονες εστίασης της αξιολόγησης (**προστιθέμενη αξία** που αποδίδουν οι συμμετέχοντες στους *Δείκτες Επιτυχίας/Επάρκειας*, απόψεις για την **εφαρμογή** των *Δεικτών* και **παραδείγματα επιτυχούς πρακτικής**). Στη συνέχεια, συνοψίζονται τα βασικά ευρήματα.

Για τη διερεύνηση των απόψεων των συμμετεχόντων σε σχέση με την **προστιθέμενη αξία** που αποδίδουν στην καινοτομία των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας* αξιοποιήθηκαν τα δεδομένα από τις απαντήσεις σε δύο ερωτήματα κλειστού τύπου και ένα ερώτημα ανοικτού τύπου. Το πρώτο ερώτημα ζητούσε από τους συμμετέχοντες να υποδείξουν τον βαθμό στον οποίο θεωρούν ότι οι *Δείκτες Επιτυχίας/Επάρκειας* δίνουν έμφαση σε μια σειρά από συγκεκριμένες πτυχές της μάθησης¹. Οι μέσοι όροι των απαντήσεων που δόθηκαν από τους πρώτους λειτουργούς εκπαίδευσης/επιθεωρητές στη Δημοτική Εκπαίδευση στις πλείστες των περιπτώσεων ξεπέρασαν τη μέση τιμή της κλίμακας (από 2,8 μέχρι 3,6), ενώ οι μέσοι όροι για τους εκπαιδευτικούς (από 2,4 μέχρι 2,9) και τους διευθυντές (από 2,2 μέχρι 3,3) παραμένουν κοντά στη μέση τιμή. Στην περίπτωση της Μέσης Εκπαίδευσης, οι μέσοι όροι και για τις τρεις ομάδες πληθυσμού ξεπερνούν τη μέση τιμή της κλίμακας (Ε:3,7-3,9, Δ: 3,1-4,0 και Π/Ε: 3,4-4,8)².

Το δεύτερο ερώτημα ζητούσε από τους συμμετέχοντες να εκφράσουν τον βαθμό στον οποίο θεωρούν ότι οι *Δείκτες Επιτυχίας/Επάρκειας* ικανοποιούν συγκεκριμένα κριτήρια ποιότητας. Στην περίπτωση της Δημοτικής Εκπαίδευσης, οι μέσοι όροι των απαντήσεων των εκπαιδευτικών για τα διάφορα κριτήρια ποιότητας κυμάνθηκαν γύρω από την κεντρική τιμή της κλίμακας (Ε: 2,8–3,3), ενώ οι αντίστοιχοι μέσοι όροι των διευθυντών και πρώτων λειτουργών εκπαίδευσης/επιθεωρητών υπερέβησαν τη μέση τιμή (Δ: 3,5-4,2, Π/Ε:3,5-4,5). Στην περίπτωση της Μέσης Εκπαίδευσης, και οι τρεις ομάδες συμμετεχόντων είχαν υψηλούς μέσους όρους που κυμάνθηκαν ανάμεσα στο 3,4 με 3,9 για τους εκπαιδευτικούς, 3,7 με 4,0 για τους διευθυντές και 4,0 με 4,8 για τους πρώτους λειτουργούς εκπαίδευσης/επιθεωρητές. Αξίζει να σημειωθεί ότι τόσο

¹ Το κάθε ερώτημα περιείχε μια σειρά από δηλώσεις για τις οποίες ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να εκφράσουν τον βαθμό συμφωνίας/διαφωνίας τους. Οι μέσοι όροι που αναφέρονται στην περίληψη αφορούν στο σύνολο των επιμέρους δηλώσεων. Αυτή η διευκρίνιση βρίσκεται εφαρμογή σε όλες τις περιπτώσεις ερωτήσεων κλειστού τύπου.

² Ε=Εκπαιδευτικοί, Δ=Διευθυντές, Π/Ε=ΠΛΕ/Επιθεωρητές

στη Δημοτική (E:2,4, Δ:2,7, Π/E:3,3) όσο και στη Μέση Εκπαίδευση (E: 2,8, Δ: 3,1)³, το κριτήριο ποιότητας για το οποίο καταγράφηκε ο χαμηλότερος μέσος όρος και για τις τρεις ομάδες εμπλεκόμενων αναφέρεται στην ανταπόκριση των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας* στον διαθέσιμο χρόνο διδασκαλίας.

Η τάση που καταγράφηκε στα δεδομένα από τις ερωτήσεις κλειστού τύπου συνάδει με τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση ανοικτού τύπου, αφού η πλειοψηφία τους σε όλες τις περιπτώσεις αναγνώρισε την προστιθέμενη αξία που προκύπτει. Ωστόσο, είναι σημαντικό να καταγραφεί η επιφύλαξη και η δυσπιστία που εκφράστηκε με συνέπεια από ένα ποσοστό των εκπαιδευτικών και από τις δύο βαθμίδες, οι οποίοι αμφισβητούν τον βαθμό στον οποίο οι *Δείκτες Επιτυχίας/Επάρκειας* εισάγουν οποιαδήποτε ουσιαστική καινοτομία στην υφιστάμενη διδακτική πρακτική.

Σε σχέση με την **εφαρμογή** των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας*, αξιοποιήθηκαν δεδομένα από τρεις ερωτήσεις κλειστού τύπου (βαθμός αξιοποίησης *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας* στο διδακτικό έργο, βαθμός ενθάρρυνσης για την εφαρμογή των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας* και βαθμός αξιοποίησης συγκεκριμένων κοινοτήτων μάθησης για την επιμόρφωση σχετικά με τους *Δείκτες Επιτυχίας/Επάρκειας*). Αξιοποιήθηκαν, επίσης, και τρία ερωτήματα ανοικτού τύπου (τρόποι αξιοποίησης/προώθησης *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας*, προβλήματα που προκύπτουν κατά την εφαρμογή τους και ανάγκες για πρόσθετη υποστήριξη).

Αναφορικά με το πρώτο ερώτημα, οι τρεις ομάδες συμμετεχόντων θεωρούν ότι οι δείκτες αξιοποιούνται σε επαρκή βαθμό στο διδακτικό έργο (E:2,4-2,9, Δ: 2,2-3,3 και Π/E: 2,8-3,6). Οι μέσοι όροι των συμμετεχόντων της Μέσης Εκπαίδευσης (E:3,7-3,9, Δ: 3,1-4,0 και Π/E: 3,4-4,8) κυμάνθηκαν σε υψηλά επίπεδα, αφού υπερέβησαν σε όλες τις περιπτώσεις τη μέση τιμή της κλίμακας.

Σε σχέση με την υποστήριξη που παρέχεται από εμπλεκόμενα άτομα ως προς την εφαρμογή των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας*, στη Δημοτική Εκπαίδευση παρατηρείται σύγκλιση απόψεων ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και τους διευθυντές για την υποστήριξη που έχουν λάβει από τους επιθεωρητές, με τους μέσους όρους να υπερβαίνουν την κεντρική τιμή της κλίμακας. Οι χαμηλότεροι μέσοι όροι παρατηρήθηκαν στην περίπτωση των λειτουργών του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (E: 2,0, Δ: 2,3). Σύγκλιση απόψεων παρατηρείται, επίσης, ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και τους πρώτους λειτουργούς εκπαίδευσης/επιθεωρητές ως προς την υποστήριξη που δόθηκε από τους διευθυντές (E: 3,3, Π/E: 3,1). Μικρότερη συμφωνία απόψεων καταγράφηκε ανάμεσα στις τρεις ομάδες εμπλεκόμενων ως προς την υποστήριξη από τους συμβούλους των γνωστικών αντικειμένων (E: 2,6, Δ: 3,1, Π/E: 4,3). Για τη Μέση Εκπαίδευση, παρατηρείται σύγκλιση των απόψεων των τριών ομάδων συμμετεχόντων ως προς την υποστήριξη από τον οικείο επιθεωρητή (E:4,3, Δ: 4,2), τους διευθυντές των σχολείων (E: 3,6, Π/E: 3,4) και τους συντονιστές των μαθημάτων (E: 3,7, Δ: 3,9, Π/E: 4,2). Όπως και στην περίπτωση της Δημοτικής Εκπαίδευσης, παρατηρούνται

³ Τα δεδομένα από τις απαντήσεις των ΠΛΕ/Επιθεωρητών δεν επέτρεψαν τον υπολογισμό μέσου όρου σε αυτή την περίπτωση.

σχετικά χαμηλότεροι μέσοι όροι σε σχέση με την υποστήριξη από τους συμβούλους των γνωστικών αντικειμένων (E: 3,1, Δ: 3,4, Π/E: 3,8) και από τους λειτουργούς του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (E: 2,4, Δ: 3,0, Π/E: 3,8). Το εύρημα αυτό συνάδει, επίσης, με τις απαντήσεις στο ερώτημα ανοικτού τύπου αναφορικά με την πρόσθετη στήριξη που θα ήταν χρήσιμο να δοθεί. Στο ερώτημα αυτό εκφράστηκε συχνά η επιθυμία για παροχή ευκαιριών στους εκπαιδευτικούς για συστηματικότερη και ουσιαστικότερη επαφή με τους συμβούλους και τους λειτουργούς του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου στο πλαίσιο της παρακολούθησης δειγματικών μαθημάτων, τα οποία να μπορούν να αναδείξουν έμπρακτα το νόημα της εφαρμογής των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας* στη διδασκαλία.

Αναφορικά με τον βαθμό αξιοποίησης συγκεκριμένων κοινοτήτων μάθησης για την επιμόρφωση σχετικά με τους *Δείκτες Επιτυχίας/Επάρκειας* στη Δημοτική Εκπαίδευση, καταδεικνύεται σαφής διαφοροποίηση των απόψεων των τριών ομάδων συμμετεχόντων. Συγκεκριμένα, ο μέσος όρος των απαντήσεων των πρώτων λειτουργών εκπαίδευσης/επιθεωρητών και των διευθυντών υπερβαίνει σε όλες τις περιπτώσεις την κεντρική τιμή της κλίμακας (Δ: 3,0–3,6, Π/E:3,1-3,8), ενώ οι αντίστοιχοι μέσοι όροι των απαντήσεων των εκπαιδευτικών είναι μικρότεροι από την κεντρική τιμή (E: 1,9-2,8). Στην περίπτωση της Μέσης Εκπαίδευσης, παρατηρείται σύγκλιση των απόψεων και των τριών ομάδων συμμετεχόντων ως προς τρεις από τις τέσσερις κοινότητες μάθησης για τις οποίες ερωτήθηκαν: συνεδρίες προσωπικού (E:3,3, Δ: 3,7, Π/E: 3,4), συνεργασία του σχολείου με τον οικείο επιθεωρητή (E:3,9, Δ: 3,7, Π/E: 3,4) και συνεργασία των συναδέλφων σε κοινές κενές (E: 3,9, Δ: 4,0, Π/E: 4,2). Στην περίπτωση της τέταρτης κοινότητας μάθησης (δίκτυα σχολείων) φαίνεται να παρουσιάζεται κάποια ανομοιογένεια στις απόψεις των τριών ομάδων συμμετεχόντων, με τους πρώτους λειτουργούς εκπαίδευσης/επιθεωρητές να σημειώνουν υψηλότερους μέσους όρους (μεγαλύτερους από την κεντρική τιμή της κλίμακας), σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς και τους διευθυντές (μικρότερους από την κεντρική τιμή της κλίμακας) (E: 2,2, Δ: 2,1, Π/E: 3,6).

Τα δεδομένα από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στα σχετικά ερωτήματα ανοικτού τύπου παρέχουν πρόσθετες ενδείξεις που διαφωτίζουν περαιτέρω τις απόψεις των συμμετεχόντων για την εφαρμογή των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας*. Ειδικότερα, παρέχουν ενδείξεις για διάφορους προβληματισμούς και επιφυλάξεις που έχουν οι εκπαιδευτικοί και οι διευθυντές και από τις δύο βαθμίδες για την εφαρμογή των *Δεικτών*. Ενδεικτικά, αναφέρθηκαν στη χαμηλή ετοιμότητα και αυτοπεποίθηση που αισθάνονται αναφορικά με την εφαρμογή των *Δεικτών* στη διδακτική πρακτική την ανάγκη επένδυσης χρόνου, που δεν βρίσκεται σε συμφωνία με τον διαθέσιμο διδακτικό χρόνο τον χαμηλό βαθμό ανταπόκρισης/συμβατότητας ανάμεσα στους δείκτες και τα διδακτικά εγχειρίδια και την ασάφεια και τον μεγάλο αριθμό των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας*.

Τέλος, σε σχέση με τον τρίτο άξονα εστίασης (**παραδείγματα επιτυχούς πρακτικής**), αξιοποιήθηκαν δεδομένα μόνο από ένα ερώτημα ανοικτού τύπου που ζητούσε από τους συμμετέχοντες να καταγράψουν παραδείγματα από την πρακτική τους, τα οποία

θεωρούν επιτυχημένα σε σχέση με την εφαρμογή/αξιοποίηση των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας*. Οι βασικές πρακτικές που αναφέρθηκαν από τους εκπαιδευτικούς, και από τις δύο βαθμίδες, περιλαμβάνουν την αξιοποίηση των *Δεικτών* ως οδοδείκτων στη διδακτική διαδικασία, χωρίς ωστόσο να αναδεικνύονται με σαφή τρόπο συγκεκριμένες πρακτικές. Αντίστοιχα, οι κυριότερες πρακτικές που καταγράφηκαν από τους διευθυντές αφορούν στην οργάνωση συζήτησης σε συνεδρίες με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών ανάμεσα στους συναδέλφους σε σχέση με την εφαρμογή των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας*, καθώς και τη διοργάνωση συνδιδασκαλιών. Τέλος, οι κυριότερες πρακτικές που επισημάνθηκαν από τους πρώτους λειτουργούς εκπαίδευσης/επιθεωρητές περιλαμβάνουν τη συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς για ανάπτυξη ενοτήτων στη βάση των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας*, την προώθηση συνεργασίας ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς (π.χ. ανταλλαγή επισκέψεων σε τάξεις), την παρακολούθηση μαθημάτων στα οποία εφαρμόζονται οι *Δείκτες Επιτυχίας/Επάρκειας* και την ετοιμασία υποστηρικτικού υλικού που θα μπορεί να αξιοποιηθεί για την ενίσχυση της δέσμευσης των εκπαιδευτικών αναφορικά με την αξιοποίηση των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας*.

Παρά τη θετική εικόνα που αποτυπώνουν σε μεγάλο βαθμό τα δεδομένα αναφορικά με τον θεσμό των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας*, παρέχουν, επίσης, ενδείξεις για την ανάγκη περαιτέρω ενίσχυσης του θεσμού, ώστε να συντείνει στην αναβάθμιση των μαθησιακών επιτευγμάτων. Οι βασικότερες από αυτές τις εισηγήσεις περιλαμβάνουν:

- (α) την εντατικοποίηση και συστηματικοποίηση της περαιτέρω ενημέρωσης των εκπαιδευτικών αναφορικά με το σκεπτικό των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας*
- (β) την παροχή ευκαιριών στους εκπαιδευτικούς να παρακολουθήσουν δειγματικά μαθήματα σε αυθεντικά περιβάλλοντα τάξης, τα οποία να μπορούν να λειτουργήσουν ως παραδείγματα επιτυχούς πρακτικής
- (γ) τη δημιουργία υποστηρικτικού υλικού (σχεδίων μαθήματος, διδακτικού υλικού), το οποίο θα λειτουργεί ως τράπεζα παραδειγμάτων επιτυχούς πρακτικής
- (δ) την επανεξέταση των *Δεικτών Επιτυχίας/Επάρκειας* ανά γνωστικό αντικείμενο, ώστε να διασφαλιστεί η σαφήνεια και λειτουργικότητα της διατύπωσής τους και να αξιολογηθεί η συμβατότητά τους με τον αντίστοιχο διδακτικό χρόνο και
- (ε) την προσπάθεια περαιτέρω σύγκλισης ανάμεσα στους *Δείκτες Επιτυχίας/Επάρκειας* και τα αντίστοιχα σχολικά εγχειρίδια και ανάδειξης της αντιστοιχίας που υπάρχει με τρόπο που αυτή να καθίσταται προφανής στους εκπαιδευτικούς.

4. Ερευνητική Ομάδα

Νίκος Παπαδούρης

Σοφία Αγαθαγγέλου